

Libanon sa potápa. Reportáž z krajiny rok po výbuchu v prístave

Reportáž z Bejrútu.

 3. aug 2021 o 14:58 **MATÚŠ KRČMÁRIK**

Bejrút krátko po výbuchu. Sýпка ostáva v rovnakej podobe dodnes. (Zdroj: SITA/AP)

Zdalo sa, že to nebude ničím výnimočný deň. Spomína na 4. augusta minulého roka Šarbel Basil, ktorý vedie rodinnú reštauráciu Chef v centre Bejrútu. Pred päťdesiatimi piatimi rokmi ju založil ešte jeho otec.

„Nemali sme veľa ľudí, pandémia znížila počet zákazníkov,“ hovorí po roku, keď sedíme v **reštaurácii** v štvrti Džamajze. „Podvečer som mal dvoch zákazníkov, keď sme začuli niečo ako výbuch bomby.“ Zvuk si pamätal ešte z občianskej vojny.

Po chvíli prišla tlaková vlna a reštaurácia sa začala otriasať. Basil nakrátko stratil vedomie. „Keď som sa prebral, videl som, že je všetko zničené. Nevedeli sme, čo sa deje, život sa mi zmenil za pár sekúnd,“ spomína.

Jeden z jeho kolegov stratil veľa krvi. Basil volal sanitku, no nikto mu neodpovedal. Keď sa jeho, druhého kolegu a suseda snažil dostať do nemocnice, bola plná a povedali mu, aby ho previezol mimo Bejrútu. Všetky zariadenia v libanonskej metropole na tom totiž boli rovnako.

Keď sa presúval, na uliciach videl ľudí s otvorenými ranami na hlave či rukách.

Basil vtedy nevedel, čo sa deje, rovnako ako väčšina Bejrúťanov. Podobne ako on očakávali také teroristické útoky, aké zažívali počas občianskej vojny v rokoch 1975 až 1990. V bejrútskom prístave však vtedy vybuchol obrovský sklad s takmer tritisíc tonami dusičnanu amónneho.

📷 Rok po výbuchu v bejrútskom prístave (11 fotografií)

Pomoc z Hollywoodu

Pri výbuchu zomrelo 220 ľudí, zranilo sa ich asi 7500 a minimálne 300-tisíc stratilo domovy. Celé časti mesta sú navyše zničené dodnes, pričom úrady stále nevyšetrili, kto je za výbuch zodpovedný. Krajina nemá žiadnu trvalú vládu, ktorá by na vyšetrenie tlačila, a ocitá sa tak v čoraz väčšom rozklade.

Aspoň Basilov príbeh však dopadol pozitívne.

„Spolu sme cez crowdfunding vyzbierali asi 18-tisíc dolárov, z toho herec Russell Crowe nám poslal päť tisíc, aby sme mohli reštauráciu zrekonštruovať,“ hovorí a ukazuje na plagát na dverách s hercovou fotkou a poďakovaním.

Poďakovanie slávnemu hercovi. (zdroj: SME - MATÚŠ KRČMÁRIK)

Crowe v reštaurácii nikdy nebol, no spomenul si na dnes už zosnulého známeho kuchára Anthonyho Bourdaina, ktorý v nej bol dvakrát.

„Bolo naozaj výnimočné, že Bourdain navštívil niektorý podnik dvakrát, väčšinou išiel všade len raz. Tak si Crowe povedal, že toto miesto musí byť naozaj výnimočné,“ hovorí Basil hrdo o svojej reštaurácii s tradičným libanonským jedlom, kam chodievajú aj turisti z Francúzska alebo zo Spojených štátov.

Neskôr, keď sa vráti k práci, vypadne elektrina. „Vitajte v Bejrúte,“ poznamená trpko.

Zlyhávajúci štát

Aj on je sklamaný z toho, že výbuch pred roka sa dodnes nevyšetril. Nenaplnili sa ani vtedajšie nádeje ľudí, že sa zmení politický systém v krajine, ktorú si medzi sebou rozdelili šiitskí, sunnitskí a kresťanskí politici a nikoho medzi seba nepustia. V praxi tak krajinu ovláda menej ako desať výnimočne bohatých rodinných klanov, z ktorých pochádzajú najvplyvnejší politici aj podnikatelia.

Práve pretrvávajúca korupcia politikov a snaha „vybaviť“ niečo pre svoje komunity, aby si udržali moc, sa najčastejšie spomína ako príčina súčasných problémov.

Moc klanov neoslabila ani kríza, o ktorej Svetová banka v nedávnej správe napísala, že Libanon prechádza za posledné dva roky tretím najväčším ekonomickým prepadom na svete od roku 1860.

„Libanon čelí nebezpečnému vyčerpávaniu zdrojov vrátane ľudského kapitálu a vysokokvalifikovanej pracovnej sily, ktorá čoraz častejšie využíva možnosti v zahraničí. To vytvára neustále sociálne a ekonomické straty pre krajinu,“ **napísal v správe** Sarúdz Kumar Džhá, regionálny riaditeľ organizácie.

Neznamená to, že by žiadny iný štát v tomto období nebol na tom horšie ako Libanon, no len málokto sa za dva roky prepadol tak rýchlo. Libanon, ktorý vznikol počas druhej svetovej vojny po získaní nezávislosti od Francúzska, bol dlho považovaný za príklad prosperity na nepokojnom Blízkom východe.

Boril sa síce so spormi medzi komunitami, prešiel si občianskou vojnou, no udržal si pomerne kvalitné vzdelávanie, zdravotníctvo či bankový systém. Vďaka tomu sa o ňom donedávna nehovorilo ako o rozvojovej krajine, kým teraz sa už opakuje hrozivá fráza humanitárna kríza.

Krajina zažila za dva roky viac ako desaťnásobný prepád hodnoty libanonskej libry. Predtým stál americký dolár 1500 libier, teraz je to na čiernom trhu približne 20-tisíc libier a výmenný kurz sa mení aj každú hodinu. Reštaurácie sa už prispôbili, aby nemuseli stále meniť **menu**, na stoloch ponúkajú len QR kód a na webe si zákazník nájde aktuálne ceny.

Peniaze sa vymieňajú na čiernom trhu, v bankách platí oficiálny kurz 1500 libier za dolár, prípadne v konkrétnych prípadoch 3900 libier alebo za iné kurzy, v ktorých sa len málokto vyzná. Vždy je to však nevýhodné pre toho, kto mení doláre na libry, zisky ostávajú v bankách.

Padajúca mena výrazne zvyšuje ceny dovezeného tovaru v librách a znižuje hodnotu úspor a platov Libanončanov v prepočte na doláre. Ak mal Libanončan plat v prepočte tisíc dolárov, teraz má približne osemdesiat. Viac ako polovica obyvateľov sa tak ocitla pod hranicou chudoby.

Keďže vojakom klesajú platy a opúšťajú armádu, vyvoláva to obavy aj o bezpečnostnú situáciu v krajine. Moc tak môže prebrať niektorá z milícií alebo šiitske a Iránom podporované hnutie Hizballáh. Napriek tomu, že ho väčšina sveta považuje za teroristické, v Libanone je súčasťou politickej scény. Už teraz má však väčšiu vojenskú silu ako libanonská armáda.

S rozdielmi vo výmenných kurzoch súvisí aj nedostatok paliva, ktoré sa musí dovážať. Benzín chýba na pumpách aj v generátoroch, ktoré nahrádzajú výpadky elektriny z verejnej siete. Tá funguje len niekoľko hodín denne. Ak dom nemá palivo do generátora, nemá ani elektrinu.

Do krajiny sa nedovážajú lieky, a tak ľudia zomierajú na banálne choroby. Navyše, UNICEF varuje, že do niekoľkých týždňov môžu skolabovať dodávky vody a 70 percent obyvateľstva sa ocitne bez nej. Libanon, svojho času vzorová krajina Blízkeho východu, sa tak rýchlo premieňa na zlyhávajúci štát.

Deň na pumpe

Pohľad na centrum Bejrútu však nemusí hneď prezradiť, čo sa v krajine odohráva. Napriek nedostatku paliva v meste vznikajú zápchy, kde v tieni luxusných hotelov stoja luxusné autá.

Ľudia sedia v luxusných reštauráciách, v maríne sú zakotvené luxusné jachty. Prechádzajú sa tu muži v luxusných oblekoch a dámy v luxusných šatách. Život sa nezastavil, plné sú aj bary na vychytených uliciach.

Niečo zásadné sa však v posledných dvoch rokoch v spoločnosti zmenilo. Na spozorovanie tohto stavu stačí návšteva potravín s prázdnyimi regálmi, lekárne alebo len pohľad na benzínovú pumpu.

Stovky metrov pred ňou stoja prázdne autá, niekedy aj v troch radoch. Staré peugeoty, ktoré by v Európe už dávno neprešli emisnou či technickou kontrolou, obité, s odpadávajúcim lakom. Vedľa nich sú moderné SUV. V tomto rade na značke ani roku výroby nezáleží, v tomto rade sú si všetci rovní.

Sú ich desiatky, možno stovky. Mnohé z nich sú prázdne, šoféri totiž vedia, že sa nemajú kam ponáhľať. Že tu strávia hodiny. A tak z rozhorúčených strojov bez klimatizácie vyšli a usadili sa do tieňa. Rozprávajú sa. Nič lepšie na práci nejaký čas nebudú mať.

Prišli totiž natankovať a pritom nemajú ani istotu, že vôbec bude čo. Ak aj je, málokedy dostanú plnú nádrž a tortúra ich tak čaká znovu o pár dní.

Benzín je v Libanone dotovaný a aj preto je taký nedostupný. Jeden dvadsaťlitrový kanister sa dá v súčasnosti kúpiť za 75-tisíc libier (približne štyri doláre). Ak sa niekomu nechce čakať, na čiernom trhu ho kúpi za dvojnásobok.

V Sýrii za galón však dostanú 220 dolárov. A tak z krajiny benzín vyvážajú pašeráci v osobných autách, ale aj veľké nákladné autá, ktoré na hranici prehliadajú, lebo ich má pod ochranou Hizballáh.

Ani hodiny čakania ľudí neodradia. V krajine nefunguje hromadná doprava, obyvatelia sú tak odkázaní na dopravu autom. Ak nechcú prísť o dodávky elektriny, palivo je tiež nutné.

Vláda to nateraz vyriešila dohodou s Irakom o dodávkach ropy výmenou za služby napríklad v zdravotníctve. Kríza totiž citlivo zasiahla aj odvetvie, ktorým sa Libanon stále hrdí.

Kde máte lieky?

Nemocnicu v Sidone postavili Turci po vojne s Izraelom v roku 2006. Mala sa zameriavať na liečenie tráum po konflikte a nejaký čas po otvorení v roku 2010 to aj robila.

Libanon sa potápa

- Libanon získal nezávislosť od Francúzska v roku 1943. V súčasnosti má takmer sedem miliónov obyvateľov.
- Od začiatku sa v ňom o moc delia maronitskí kresťania, šiitskí a sunnitskí moslimovia. Prvá skupina má vždy prezidenta, druhá predsedu parlamentu, tretia premiéra.
- V krajine sa v rokoch 1975 až 1990 odohrávala občianska vojna medzi náboženskými skupinami. Zapojil sa aj Izrael, v tom čase vzniklo militantné hnutie Hizballáh, ktoré sa dnes podieľa na vláde v mene šiitskej komunity.
- Až do roku 2005 v krajine trvala sýrska okupácia. Po začiatku občianskej vojny v Sýrii v roku 2011 zas do Libanonu prišlo asi poldruha milióna sýrskych utečencov.
- Súčasná ekonomická a politická kríza sa začala ešte v roku 2019.
- K dohode politikov nedotlačil ani výbuch v bejrútskom prístave zo 4. augusta, pri ktorom zomrelo 220 ľudí.
- Krajina dodnes nemá trvalú vládu. Mena padá, elektrina funguje len niekoľko hodín denne, nie sú dostupné lieky, palivo či niektoré potraviny.
- V donedávna rozvinutej krajine žije dnes viac ako polovica ľudí pod hranicou chudoby. Medzinárodné organizácie hovoria o humanitárnej kríze.

Teraz je však stále novovyzerajúca nemocnica, ktorej **turecký** pôvod zvyrazňuje napodobnenine mešity osmanského typu pred budovou, prakticky opustená.

Politické strany sa dlho sporili o to, ktorá bude nemocnicu ovládať, dnes už štát nemá peniaze, a tak neprijíma nových zamestnancov. Ostal len riaditeľ a dvaja dobrovoľníci, ktorí však nedostávajú plat.

Paradoxne, vďaka tomuto plytvaniu zdrojmi sa organizácia Medair, s ktorou spolupracuje aj slovenská mimovládka **Integra**, dostala v prázdnych priestoroch nemocnice k ideálnemu priestoru na očkovanie.

Medair má zdravotnícke projekty najmä v Bejrúte, pomáhal aj po minuloročnom výbuchu v miestnom prístave. Zareagoval na jar, keď sa vláda obrátila na mimovládky so žiadosťou o pomoc.

Cez medzinárodný program Covax dostal Libanon **vakcíny**, no pre problémy s finančne podvýživným zdravotníctvom hrozilo, že ich nezvládne využiť.

Výpadky prúdu sa nevyhýbajú ani nemocniciam, čo môže byť pri vakcínach zničujúce.

V tureckej nemocnici využívajú vakcíny od americkej spoločnosti Pfizer.

Ak prídu rozmrazené, skladujú sa v chladničkách, kde vydržia tridsať dní. Ak sa otvoria, treba ich využiť do šiestich hodín.

Ak však vypadne prúd, nenaskočí záložný generátor a prestane fungovať chladnička, znehodnotia sa do hodiny. „Ešte sa nám to, našťastie, nestalo,“ hovorí mlada lekárnička Marám Haríriová, ktorá pripravuje vakcíny pred vpichnutím.

Lekárnička pripravuje vakcínu. (zdroj: SME - MATÚŠ KRČMÁRIK)

Keď práve nepomáha pri **očkovaní**, pracuje v lekárni. Tam je však akútny nedostatok liekov, keďže z dôvodu rôznych výmenným kurzov ich vláda nevie zaplatiť a zahraničné firmy ich za nízky, nevýhodný kurz odmietajú doviesť.

Chýbajú tak nielen špecifické lieky, ale aj tie najbežnejšie ako panadol, tvrdí Haríriová. „Ľudia si myslia, že si ich schovávame a potom sa ich snažíme neskôr predať drahšie,“

hovorí.

Aj na ňu raz jeden zákazník začal kričať a snažil sa ju udrieť, ale narazil na plexisklo, ktoré ju malo ochrániť počas pandémie. Spomína si, že v niektorých nemocniciach sa ľudia natlačili až do skladu a až vtedy uverili, že tam žiadané lieky naozaj nie sú.

Haríríová priznáva, že niektoré lieky predsa len schováva. „Napríklad antibiotiká pre malé deti," hovorí s tým, že sa snaží rozlíšiť ľudí v skutočnej núdzi od tých, ktorí teraz hromadia lieky doma, aby ich neskôr predávali. Aj oni totiž prispeli k súčasným prázdny regálom.

V jednej z očkovacích miestností čaká sestra Man Merhíová. Priznáva, že Libanončania sa boja vedľajších účinkov vakcíny a k nedôvere prispievajú aj rôzne klamlivé správy v médiách.

Dezinfoscéna funguje aj na Blízkom východe a prispieva k tomu, že zaočkovaných aspoň prvou dávkou je len pätnásť percent Libanončanov. Ďalším dôvodom sú mnohé nefungujúce nemocnice, kde lekári odmietli pracovať bez mzdy, a tiež nedostupnosť očkovania pre tých, ktorí si nemôžu dovoliť zaplatiť dopravu.

V „bežnom živote“ pôsobí Merhíová v nemocnici a priznáva, že aj od nich odchádzajú zdravotníci do zahraničia. Ani v nemocnici totiž nemajú základné lieky, ihly či elektrinu.

„Saudská Arábia, už som podala žiadosť a čakám na ponuku," odpovedá na otázku, kam by najradšej odišla ona. Odlev mozgov zo zdravotníctva, ktoré je v mnohom aj dnes špičkové nielen na regionálne pomery, bude tak mať ďalšiu tvár.

Ako ďalej, Libanon?

Riešenia poznáme, nie je to nič nové, hovorí Nadžat Ročdiová, zástupkyňa šéfa misie OSN v krajine. Sídli nad Bejrútom v štvrti s viacerými ambasádami a so vstupnou bránou vyhlbenou do skaly. Diplomatká za veľkým stolom hovorí zanietene, o osud krajiny má obavy, ale zatiaľ nestratila nádej.

„Prvým krokom musí byť vyšetrenie výbuchu, dlhujeme to rodinám obetí aj všetkým nám," začína vymenúvať úlohy, ktoré stoja pred budúcou vládou. „Potom musí prísť nezávislé súdnictvo, makroekonomické a fiškálne reformy, kam spadá aj stabilizácia meny, zabezpečenie okamžitého prístupu k vode a elektrine.“

Politici sa už podľa nej nemôžu vyhovárať na zahraničné vplyvy, nemôžu hovoriť o zasahovaní Iránu alebo Saudskej Arábie do diania v Libanone, musia prevziať zodpovednosť. „A zodpovedne sa musia rozhodovať aj voliči,“ dodáva. Voľby by sa v krajine mali konať budúci rok.

To, či je uvedených zmien schopný Nadžím Mikátí, ktorý v týchto dňoch zostavuje vládu, nechce špekulovať. „K cieľom sa prihlásil, toho sa držíme,“ poznamenáva stroho.

Ak demonštranti pred rokom dúfali, že politický systém sa zmení, práve vymenovanie Mikátího je varovaním, že také jednoduché to nebude.

Už dvakrát bol premiérom, výrazne tak prispel k súčasnému marazmu. Navyše ho vyšetrujú za to, že si vybavil bezúročnú pôžičku od národnej banky, aby postavil domy a tie následne predal za trhové ceny. Klientelizmus, ktorý v libanonskej politike nie je neobvyklý.

Mikátí však vyčnieva o niečo viac. Jeho majetok Forbes odhaduje na 2,7 miliardy dolárov. S bratom zbohatli na telekomunikáciách a sú najbohatšími Libanončami. Pochádzajú pritom z Tripolisu, najchudobnejšieho mesta krajiny.

„Spýtajte sa ich, ako mohli počas krízy za posledný rok zbohatnúť o stovky miliónov dolárov,“ naznačujú mimo záznam Libanončania aj štátni úradníci. „A ako je možné, že nepomohli svojmu mestu.“

Podľa Forbesu stúpila hodnota Mikátího majetku od apríla 2020 do apríla 2021 o štyristo miliónov dolárov.

Nájde Libanon cestu?

Arménska ulica sa nachádza kúsok od prístavu. Vždy bola známa ako miesto mnohých barov, kde sa stretávala bejrútska mládež. Výbuch mnohé z nich zničilo, no niektoré ožili a znovu lákajú návštevníkov. Prežijeme, odkazujú podobne ako Chef v Džamajze.

Aj večer počas pracovného týždňa je ulica plná, taxíky privádzajú nových a nových návštevníkov. Pred jednou z reštaurácií žena upozorňuje, že po deviatej sú všetky miesta vnútri rezervované. Ľuďom to neprekáža, je sedem hodín, aj na dve hodiny sa to oplatí. Výtahom na šieste poschodie, na strechu.

Hrá pokojná elektronická hudba s nádychom latina. Podávajú sa mexické jedlá, nalieva sa tequila či miestna anízová pálenka arak.

Pohľad zo strechy (zdroj: SME - MATÚŠ KRČMÁRIK)

Zhora vidno na štvrť, prístav, more a okolité hory. Na sýpku, ktorá ostala po výbuchu zničená. Dodnes je najviditeľnejšou pripomienkou tragickej udalosti, ktorá nakoniec Libanon nezmenila až tak veľmi, ako si mnohí pred rokom mysleli.

Strešný bar je plný, rastúce ceny nie sú prekážkou zábavy. Návštevníci ešte peniaze majú a chcú sa zabávať, kým je to možné. Pred deviatou sa začne strecha vyprázdňovať a prichádza nová klientela.

Zábava nad zničenou štvrťou mesta pokračuje.

Hovorí sa, že Libanončania prežijú všetko. Ak prežili náboženské rozdiely, občiansku vojnu, sýrsku okupáciu, konflikt s Izraelom a nakoniec aj výbuch v prístave, musia predsa prežiť aj toto. Lenže toto je niečo iné.

Libanon odolal tlakom zvonku, no najväčšia hrozba pre jeho budúcnosť tentoraz prichádza zvnútra a každý od nej dáva ruky preč.

Hore na streche sa ešte oslavuje, ešte sa to dá. No tam dole už ľudia kedysi možno najrozvinutejšej a najslobodnejšej arabskej krajiny bojujú o prežitie. Tí najvzdelanejší to už vzdávajú a krajinu rovno opúšťajú.

Libanon sa potápa.

*Cestu podporila Ambrela so slovenskou rozvojovou agentúrou Slovak Aid
a EÚ cez program DEAR.*

Tento text ste mohli čítať vďaka tomu, že platíte za obsah. Vážime si to.

Ďalšie weby skupiny: [Prihlásenie do Post.sk](#) [Slovak Spectator](#) [Agentúrne správy](#) [Vydavateľstvo](#) [Inzercia](#) [Osobné údaje](#) [Návštevnosť webu](#) [Predajnosť tlače](#) [Petit Academy](#) [SME v škole](#)

© Copyright 1997-2021 | Petit Press, a.s.